

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/167540,Adam-Dziuba-Maria-Koterbska-Podejrzany-Brylant.html>
26.02.2026, 23:59

Adam Dziuba: Maria Koterbska. Podejrzany „Brylant”

Biografia Marii Koterbskiej, to losy artystki, której kariera rozwinęła się i osiągnęła szczyt w okresie PRL. W tle estradowej aktywności wykonawczynie słynnych „Parasolek”, można odnaleźć wątki przemytnicze oraz – co za tym idzie – zainteresowanie komunistycznych służb specjalnych, które rozważały nawet w pewnym momencie skłonienie piosenkarki do współpracy.

[Kultura Tajne służby](#)

13.07.2026

Maria Koterbska, urodziła się w 1924 r. w Białej Krakowskiej, małopolskim mieście, które w 1950 r. połączono z Bielskiem. Szkołę średnią ukończyła w Bielsku, w tym mieście zadebiutowała na scenie i zawarła związek małżeński z inżynierem Janem Frenklem. Jej głos i talent doceniono wcześniej: od początku lat pięćdziesiątych występowała w audycji Radia Katowice „Melodie świata”, wystąpiła w kilku produkcjach filmowych. W 1956 r. związała się z kabaretem literackim „Wagabunda”, jako jego solistka śpiewała w Polsce i Europie. Artystka, legenda polskiej piosenki rozrywkowej, zmarła w Bielsku-Białej w styczniu 2021 r.

Wiedeńskie rewelacje Tadeusza Jurzaka

W listopadzie 1961 r. kontrwywiad Służby Bezpieczeństwa Komendy Wojewódzkiej Milicji Obywatelskiej w Katowicach zainteresował się Tadeuszem Jurzakiem, bielszczaninem regularnie wyjeżdżającym do Austrii. Choć nie udało się ustalić, czy został on formalnie zwerbowany do konfidencyjnej współpracy, to jednak rozmawiał z funkcjonariuszami kontrwywiadu SB, dzieląc się wiedzą o Wiedniu spotkanych w naddunajskim mieście Polakach. Wedle niego w stolicy Austrii krzyżowały się legalne i nielegalne trasy handlowe, a polscy przemytnicy sprzedawali brylanty, złoto, a nawet złotówki. Wedle Jurzaka przemytniczymi interesami mieli się zajmować piloci LOT, kolejarze, turyści, studenci. W kontekście uprawiania kontrabandy padło też nazwisko Marii Koterbskiej.

Kontrwywiad zainteresował się wątkiem artystki, bowiem szybko ustalono, że utrzymywała ona żywy kontakt, korespondencyjny i osobisty, z mieszkającą Wiedniu szwagierką. Koterbska kilkakrotnie przebywała u niej w Austrii, przyjmowała ją też w Bielsku-Białej.

W marcu 1962 r. funkcjonariusz kontrwywiadu SB ppor. Jan Bryłka przeanalizował dotychczas uzyskane informacje i uznał, że Koterbska i jej mąż od kilku lat zajmowali się przemytem brylantów do Austrii, zarabiając na pojedynczej transakcji od kilkudziesięciu do dwustu tysięcy zł (co przy przeciętnych rocznych zarobkach w Polsce, oscylujących wokół 20 tys. zł, było kwotą niebagatelną). Funkcjonariusze szybko skonstruowali hipotetyczny schemat powiązań siatki przemytniczej. Jej głównym organizatorem miał być Ludwik Skoczylas, były dyrektor Departamentu w Ministerstwie Komunikacji, znajomy Koterbskiej i jej męża, prowadzący w Austrii sklep galanteryjny, handlujący też pochodzącymi rzekomo z kontrabandy złotem i kamieniami szlachetnymi. Piosenkarka miała być jednym licznych polskich kurierów „gangu” Skoczylasa.

Artystka pod obserwacją

5 marca 1962 r. ppor. Bryłka zdecydował o objęciu artystki ścisłą inwigilacją w ramach sprawy o kryptonimie „Brylant”, w której podejrzanym był też jej mąż. Funkcjonariusz zadbał o dopływ informacji o małżonkach od trzech tajnych współpracowników SB, spośród których dwoje miało dosyć rozległą wiedzę o rodzinie piosenkarki. Jednak wysoko oceniona jako informator TW „Irena”, specjalizowała się w plotkach, racząc np. Bryłkę informacjami o spodziewanym rozwodzie Koterbskiej i jej rzekomym romansie z Jerzym Połomskim (do rozpadu małżeństwa nigdy nie doszło, zakończyła je śmierć męża Koterbskiej w 2020 r.).

► [Czytaj całość na portalu przystanekhistoria.pl](#)

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Kultura, Tajne służby

Artykuł

Narodowe Archiwum Cyfrowe

Maria Koterbska (fot. NAC)